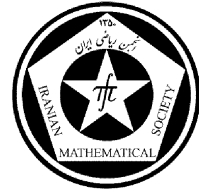

آزمون نوبت اول
سی و ششمین مسابقه
ریاضی دانشجویی کشور
جلسه اول ۹۱/۲/۲۶
مدت امتحان: ۳/۵ ساعت

دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

انجمن ریاضی ایران

(۱) همه ماتریس‌های $n \times n$ با درایه‌های حقیقی مانند A را مشخص کنید که در شرط زیر صدق کنند:
اگر v بردار ستونی دلخواه باشد که تمام درایه‌های آن ناصفر است، آنگاه همه درایه‌های Av نیز ناصفر باشد.

پاسخ:

نشان می‌دهیم ماتریس A در شرط مسأله صدق می‌کند اگر و تنها اگر در هر سطر A دقیقاً یک درایه غیر صفر موجود باشد.

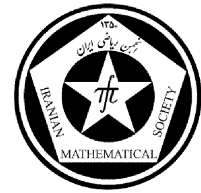
اگر در هر سطر A دقیقاً یک درایه غیر صفر باشد آنگاه به وضوح A در شرط مسأله صدق می‌کند. برعکس، فرض کنید A ماتریسی باشد که در شرط مسأله صدق کند و سطر اول آن را در نظر بگیرید. اگر همه درایه‌های این سطر صفر باشند، آنگاه برای هر v ، درایه اول Av نیز صفر است. بنابراین در سطر اول A باید حداقل یک درایه غیر صفر موجود باشد. از طرف دیگر اگر در سطر اول A بیش از یک درایه، مثلاً a_{1i} و a_{1j} ، غیر صفر باشند، اعداد $r \neq 0$ و $s \neq 0$ را چنان می‌گیریم که

$$a_{1i}r + a_{1j}s = \sum_{t \neq i,j} a_{1t}$$

و v را نیز برداری ستونی می‌گیریم که درایه i ام آن r ، درایه j ام آن s و مابقی درایه‌های آن ۱- هستند. در این صورت همه درایه‌های v غیر صفر هستند، اما درایه اول در Av صفر است. پس اگر A در شرایط مسأله صدق کند، آنگاه در سطر اول A دقیقاً یک درایه غیر صفر وجود دارد و استدلال مشابه نشان می‌دهد که در هر سطر دیگر A نیز دقیقاً یک درایه غیر صفر وجود دارد.

آزمون نوبت اول
سی و ششمین مسابقه
ریاضی دانشجویی کشور
جلسه اول ۹۱/۲/۲۶
مدت امتحان: ۳/۵ ساعت

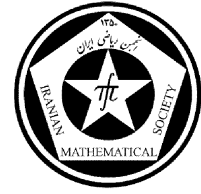
انجمن ریاضی ایران

دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

(۲) فرض کنید $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ تابعی باشد که به ازای هر $x \in \mathbb{R}$ یک مجموعه باز U شامل x وجود داشته باشد که
تحدید f به U یک چندجمله‌ای است. ثابت کنید f یک چندجمله‌ای است.

پاسخ:

می‌دانیم که اگر دو چند جمله‌ای روی بازه ناتهی برابر باشند، با هم یکی هستند. فرض کنیم $M > 0$ عدد
حقیقی دلخواهی باشد. بازه $K = [-M, M]$ را در نظر می‌گیریم. برای هر $x \in K$ مجموعه باز U_x
موجود است که تحدید f روی U_x چندجمله‌ای است. چون K فشرده است پس $x_1, x_2, \dots, x_n$ موجودند
که $K \subseteq \bigcup_{i=1}^n U_{x_i}$. حال فرض کنیم تحدید f به U_{x_i} برابر P_i باشد و $x_1 < x_2 < \dots < x_n$. در این صورت
با توجه به این که $U_{x_i} \cap U_{x_{i+1}} \neq \emptyset$ نتیجه می‌گیریم که $P_i = P_{i+1}$. بنابراین f روی K چندجمله‌ای است و
چون M دلخواه بود پس f روی کل $\mathbb{R}$ چنین است.

آزمون نوبت اول
سی و ششمین مسابقه
ریاضی دانشجویی کشور
جلسه اول ۹۱/۲/۲۶
مدت امتحان: ۳/۵ ساعت

انجمن ریاضی ایران

دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

(۳) آهن فروشی تیر آهن‌های به طول 10 متر دارد. برای سه عدد حقیقی $0 < x_1, x_2, x_3 \leq 10$ می‌خواهیم با برش این تیر آهن‌ها ۳ قطعه آهن به طول‌های x_1, x_2, x_3 و تهیه کنیم. توجه کنید جوش دادن قطعه‌های تیر آهن امکان‌پذیر نیست. فرض کنید $f(x_1, x_2, x_3)$ حداقل تعداد تیر آهن‌های مورد نیاز باشد. مجموعه نقاط ناپوستگی تابع f را مشخص کنید.

پاسخ:

فرض کنید A مجموعه بردارهایی باشد که جمع مؤلفه‌های آن‌ها برابر 10 و B مجموعه بردارهایی باشد که جمع دو مؤلفه کوچک‌تر آن‌ها برابر 10 باشد. نشان می‌دهیم $A \cup B$ مجموعه مورد نظر است.

اگر $x = (x_1, x_2, x_3) \in A$ پس $f(x) = 1$. حال به ازای هر گوی شامل x مثل B نقطه‌ای مثل $y = (y_1, y_2, y_3) \in B$ وجود دارد که $y_1 + y_2 + y_3 > 10$ پس $f(y) \geq 2$ و این یعنی x یک نقطه ناپوستگی است.

اگر $x \in B$ بدون کاسته شدن از کلیت می‌توان فرض کرد $x_1 \leq x_2 \leq x_3$ ، $x_1 + x_2 = 10$ ، پس $f(x) = 2$. حال هر گوی شامل x شامل نقطه‌ای است مثل $y = (x_1 + \epsilon, x_2 + \epsilon, x_3 + \epsilon)$ که $\epsilon > 0$ اما $f(y) = 3$ زیرا جمع هر دو مؤلفه y از 10 بیشتر است. پس x نقطه ناپوستگی است.

برای تکمیل حل مسأله کفایت ثابت کنیم f در هر نقطه خارج از A و B پیوسته است. اگر $x = (x_1, x_2, x_3) \notin A \cup B$ باز بدون از دست رفتن کلیت می‌توان فرض کرد $x_1 \leq x_2 \leq x_3$. برای x سه حالت وجود دارد.

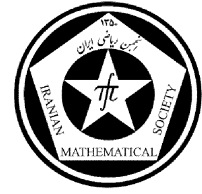
(۱) $f(x) = 1$ پس $x_1 + x_2 + x_3 < 10$ و به وضوح f در x پیوسته است.

(۲) $f(x) = 2$ پس $x_1 + x_2 < 10$ و $x_3 > 10 - (x_1 + x_2)$. در این حالت یک همسایگی شامل x وجود دارد که برای هر $y = (y_1, y_2, y_3)$ در این همسایگی $y_1 + y_2 < 10$ و $y_3 > 10 - (y_1 + y_2)$ پس $f(y) = 2$ و f در x پیوسته است.

(۳) $f(x) = 3$ پس جمع هر دو مؤلفه x از 10 بیشتر است. بنابراین می‌توان یک همسایگی حول x انتخاب کرد که برای هر y در آن همسایگی جمع هر دو مؤلفه y نیز بیشتر از 10 باشد. پس $f(y) = 3$ و حکم ثابت می‌شود.

آزمون نوبت اول
سی و ششمین مسابقه
ریاضی دانشجویی کشور
جلسه اول ۹۱/۲/۲۶
مدت امتحان: ۳/۵ ساعت

انجمن ریاضی ایران

دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

(۴) فرض کنید R حلقه‌ای جابجایی و یک‌دار باشد. ثابت کنید برای هر $x \in R$ حداکثر یک عضو خودتوان $e \in R$ وجود دارد که $e + x$ معکوس‌پذیر و ex پوچ‌توان باشد.

پاسخ:

به روش برهان خلف فرض کنید برای یک x حداقل دو عضو خودتوان e_1 و e_2 موجود باشند که در شرایط مسأله صدق کنند. عدد m را چنان می‌گیریم که $(xe_1)^m = 0 = (xe_2)^m$. بنابراین داریم $x^m = x^m(1 - e_1)$ و در نتیجه $Rx^m \subseteq R(1 - e_1)$ (*). از طرف دیگر عضوی معکوس‌پذیر مانند u_1 وجود دارد به طوری که $u_1 = x + e_1$ پس $u_1(1 - e_1) = x(1 - e_1)$ و اگر طرفین رابطه قبل را به توان m برسانیم به دست می‌آید

$$1 - e_1 = u_1^{-m} x^m \in Rx^m$$

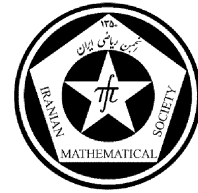
بنابراین $R(1 - e_1) \subseteq Rx^m$ که با توجه به (*) نتیجه می‌شود

$$Rx^m = R(1 - e_1)$$

استدلال مشابه نشان خواهد داد $Rx^m = R(1 - e_2)$. و در نتیجه داریم $R(1 - e_1) = R(1 - e_2)$. پس اعضای r و s وجود دارند به طوری که $(1 - e_1) = r(1 - e_2)$ و $(1 - e_2) = s(1 - e_1)$ ، بنابراین

$$\begin{aligned} 1 - e_1 &= r(1 - e_2) = r(1 - e_2)(1 - e_1) \\ &= (1 - e_1)(1 - e_2) = (1 - e_1)(s(1 - e_1)) \\ &= s(1 - e_1) = 1 - e_2. \end{aligned}$$

و نهایتاً نتیجه می‌گیریم $e_1 = e_2$.

آزمون نوبت اول
سی و ششمین مسابقه
ریاضی دانشجویی کشور
جلسه اول ۹۱/۲/۲۶
مدت امتحان: ۳/۵ ساعت

انجمن ریاضی ایران

دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

(۵) می دانیم $\mathbb{R}(x)$ (میدان توابع گویا با ضرایب حقیقی) با رابطه زیر به یک میدان مرتب تبدیل می شود: فرض کنیم $\frac{P(x)}{Q(x)} = \frac{a_n x^n + \dots + a_0}{b_m x^m + \dots + b_0}$ ، در این صورت تعریف می کنیم $\frac{P}{Q} \triangleleft \frac{a_n}{b_m}$ اگر و تنها اگر $\frac{a_n}{b_m} < 0$ می گوئیم دنباله $\{f_n\}$ به f همگرا است اگر برای هر $g \in \mathbb{R}(x)$ که $g \triangleleft 0$ ، وجود داشته باشد $N > 0$ که اگر $n > N$ آنگاه $g \triangleleft (f_n - f) \triangleleft -g$. هم چنین می گوئیم دنباله $\{f_n\}$ کوشی است اگر برای هر $g \in \mathbb{R}(x)$ که $g \triangleleft 0$ وجود داشته باشد $N > 0$ که اگر $n, m > N$ آنگاه $g \triangleleft (f_n - f_m) \triangleleft -g$.

الف. دنباله ای با جملات متمایز مثال بزنید که $\triangleleft$ همگرا باشد.

ب. نشان دهید دنباله ای وجود دارد که $\triangleleft$ کوشی است ولی $\triangleleft$ همگرا نیست.

پاسخ:

الف. نشان می دهیم دنباله $f_n(x) = \frac{1}{x^n}$ به تابع صفر $\triangleleft$ همگرا است. فرض کنید $g = \frac{P}{Q} \triangleleft 0$ داده شده است و ضریب های پیش روی P و Q هر دو مثبت باشد. اگر N را برابر درجه Q بگیریم آنگاه اگر $n > N$

$$g(x) - f_n(x) = \frac{P(x)}{Q(x)} - \frac{1}{x^n} = \frac{x^n P(x) - Q(x)}{x^n Q(x)} \triangleright 0.$$

زیرا ضریب پیش روی صورت همان ضریب پیش روی P و ضریب پیش روی مخرج همان ضریب پیش روی Q است. پس $f_n \triangleleft g$ و به علاوه به وضوح $f_n \triangleleft 0 \triangleleft -g$ و لذا دنباله $\{f_n\}$ به تابع ثابت صفر $\triangleleft$ همگرا است.

ب. دنباله $\{h_n\}$ را به شکل $h_n(x) = \sum_{k=0}^n \frac{1}{x^{2^k}}$ را تعریف می کنیم. ابتدا نشان می دهیم این دنباله $\triangleleft$ کوشی است. فرض کنید $g = \frac{P}{Q} \triangleleft 0$ مانند قسمت قبل داده شده باشد، عدد $N > 0$ را به نحوی انتخاب کنید که 2^N بزرگ تر از درجه Q باشد. اگر $n > m > N$ آنگاه

$$h_n(x) - h_m(x) = \sum_{k=m+1}^n \frac{1}{x^{2^k}} \triangleleft n \times \frac{1}{n} \times \frac{P(x)}{Q(x)} = g(x)$$

زیرا تعداد جملات سیکما کم تر از n است و برای هر $k > m$ تابع گویای $\frac{1}{x^{2^k}}$ کم تر از $\frac{1}{n} \frac{P(x)}{Q(x)}$ است. (استدلال مشابه قسمت الف است.) اکنون نشان می دهیم که $\{h_n\}$ در $\mathbb{R}(x)$ $\triangleleft$ همگرا نیست. فرض کنید به تابع h $\triangleleft$ همگرا باشد. در این صورت به سادگی می توان دید که $\{h_n(x^2)\}$ به $h(x^2)$ همگرا است. به علاوه داریم

$$h_n(x^2) = \sum_{k=0}^n \frac{1}{x^{2^{k+1}}} = h_{n+1}(x) - \frac{1}{x}.$$

اگر در دو طرف، n را به بی نهایت میل دهیم خواهیم داشت

$$h(x^2) = h(x) - \frac{1}{x}.$$

نشان می دهیم این معادله تابعی جوابی در $\mathbb{R}(x)$ ندارد. فرض کنید $h(x) = \frac{R(x)}{S(x)}$ نمایش ساده شده یک جواب معادله باشد. با ضرب کردن مخرجها خواهیم داشت

$$xR(x^2)S(x) = xR(x)S(x^2) - S(x)S(x^2).$$

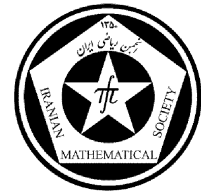
واضح است که $S(x)S(x^2)$ باید عامل x داشته باشد. فرض کنید $k \geq 1$ بزرگترین عددی باشد که $S(x)$ به x^k بخش پذیر باشد. در این صورت $S(x) = x^k T(x)$ و T و R عامل x ندارند. داریم

$$xR(x^2)x^k T(x) = xR(x)x^{2k} T(x^2) - x^k T(x)x^{2k} T(x^2)$$

پس

$$R(x^2)T(x) = x^k (R(x) - x^{k-1} T(x))T(x^2)$$

و لذا $R(x^2)T(x)$ باید عامل x داشته باشد و این تناقض است زیرا T و R عامل x ندارند.

آزمون نوبت اول
سی و ششمین مسابقه
ریاضی دانشجویی کشور
جلسه اول ۹۱/۲/۲۶

انجمن ریاضی ایران

دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

مدت امتحان: ۳/۵ ساعت

۶) P متوازی السطوحی است که مختصات همه رأس‌های آن صحیح است؛ فرض کنید A, B, C و D به ترتیب تعداد نقاط با مختصات صحیح اکیداً داخل P ، روی وجوه ولی نه روی اضلاع P ، روی اضلاع ولی نه روی رأس‌های P و روی رأس‌های P باشند. نشان دهید

$$P \text{ حجم} = A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{4}C + \frac{1}{8}D.$$

پاسخ:

روشن است که اگر P را با یک انتقال صحیح به یک متوازی السطوح دیگر تبدیل کنیم. کمیت‌های A, B, C و D و هم‌چنین حجم P تغییر نمی‌کنند. واضح است که می‌توان با انتقال‌های صحیح P کل فضا را پوشاند طوری که اشتراک هر دو شکل در یک وجه، یال، رأس و یا تهی باشد.

S را مکعب $[-R, R]^3$ بگیرید. فرض کنید N تعداد نقاط صحیح داخل S و N' تعداد متوازی السطوح‌های مذکور باشد که کاملاً داخل S هستند.

لم:

$$\text{الف) } \lim_{R \rightarrow \infty} \frac{\text{vol}(S)}{N} = 1 \quad (\text{منظور از } \text{vol}(X), \text{ حجم } X \text{ است.})$$

$$\text{ب) } \lim_{R \rightarrow \infty} \frac{\text{vol}(S)}{N'} = \text{vol}(P)$$

$$\text{ج) } \lim_{R \rightarrow \infty} \frac{N}{N'} = A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{4}C + \frac{1}{8}D$$

کافی است این لم را ثابت کنیم؛ زیرا در این صورت با تقسیم (الف) بر (ب) و سپس ضرب در (ج) حکم نتیجه می‌شود.

قسمت (الف) واضح است. اجتماع متوازی السطوح‌هایی که داخل S هستند را W بنامید. حجم W برابر است با $N' \cdot \text{vol}(P)$. بنابراین (۱) $\text{vol}(S) \geq N' \cdot \text{vol}(P)$. از طرف دیگر، d را بیشترین فاصله رئوس P در نظر بگیرید و قرار دهید $\bar{S} = [-R + d, R - d]^3$. ادعا می‌کنیم $\bar{S} \subseteq W$. فرض کنید $Q \cdot x \in \bar{S}$ را یک متوازی السطوح در نظر بگیرید که $x \in Q$. چون بیشترین فاصله رئوس Q برابر d است و $x \in \bar{S} \cap Q$ ، نتیجه می‌گیریم $Q \subseteq S$. پس $Q \subseteq W$ و در نتیجه $x \in W$. حال ثابت کردیم $\bar{S} \subseteq W$ بنابراین:

$$N' \text{vol}(P) \geq \text{vol}(\bar{S}) = \left(\frac{R-d}{R}\right)^3 \text{vol}(S) \quad (۲)$$

از روابط (۱) و (۲) نتیجه می‌گیریم $\text{vol}(P) \leq \frac{\text{vol}(S)}{N'} \leq \left(\frac{R}{R-d}\right)^3 \text{vol}(P)$ و با میل دادن R به $+\infty$ قسمت ب ثابت می‌شود.

اثبات قسمت (ج): هر نقطه صحیح، درون یک وجه، درون یک یال و یا منطبق بر یک رأس یکی از متوازی‌السطوح‌های مذکور است. بسته به این وضعیت عدد ۱، $\frac{1}{4}$ ، $\frac{1}{6}$ و یا $\frac{1}{8}$ را به آن نقطه نسبت دهید. حال برای هر متوازی‌السطوح Q داخل S ، اعداد متناظر با نقاط صحیح داخل Q را جمع بزنید و حاصل آن را در نظر بگیرید. سپس اعداد متناظر با همه متوازی‌السطوح‌های داخل S را با هم جمع بزنید. از طرفی، عدد متناظر با هر متوازی‌السطوح برابر است با $A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{6}C + \frac{1}{8}D$. پس حاصل جمع نهایی برابر است با $N'(A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{6}C + \frac{1}{8}D)$. از طرف دیگر برای هر نقطه صحیح داخل S ، اگر عدد متناظر با آن برابر با 2^{-i} باشد، آن‌گاه آن نقطه در دقیقاً 2^i متوازی‌السطوح قرار دارد (این موضوع با حالت‌گیری روی i دیده می‌شود) که بعضی از آن‌ها ممکن است کاملاً داخل S نباشند. پس حاصل جمع نهایی حداکثر برابر با N است. در نتیجه

$$N \geq N'(A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{6}C + \frac{1}{8}D) \quad (۳)$$

به شیوه دیگر، برای هر متوازی‌السطوح Q داخل S ، تنها اعداد متناظر با نقاط صحیح داخل $Q \cap \bar{S}$ را جمع بزنید و سپس حاصل جمع همه متوازی‌السطوح‌ها را هم با هم جمع بزنید. از طرفی عدد متناظر با هر متوازی‌السطوح حداکثر برابر با $A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{6}C + \frac{1}{8}D$ است. پس حاصل جمع نهایی حداکثر برابر است با $N(A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{6}C + \frac{1}{8}D)$. از طرف دیگر هر نقطه صحیح داخل $\bar{S}$ که عدد متناظر با آن 2^{-i} است، دقیقاً در 2^i متوازی‌السطوح قرار دارد که همه آنها کاملاً داخل S اند. پس حاصل جمع نهایی حداقل برابر با N'' است که N'' تعداد نقاط صحیح داخل $\bar{S}$ است. پس:

$$N'' \leq N'(A + \frac{1}{4}B + \frac{1}{6}C + \frac{1}{8}D) \quad (۴)$$

حال قسمت (ج) از روابط ۳ و ۴ و این که $\lim_{R \rightarrow \infty} \frac{N''}{N} = 1$ نتیجه می‌شود. پس لم ثابت شد و همان‌طور که توضیح داده شد مسأله ثابت می‌شود.